

آسیب‌شناسی نگرش زنان نسبت به فرزندآوری

حجت‌الاسلام والمسلمین سلمان قاسمی*

اشاره

نگرش، ترکیبی از باورها، عواطف و اهداف رفتاری است که باعث شکل‌گیری تمایل نسبتاً پایدار در فرد نسبت به شخص، شیء یا رویداد می‌شود و اثراتش را در احساس و رفتار فرد نمایان می‌سازد.^۱ به عبارتی نگرش، «مکانیسم پنهانی» است که رفتار را هدایت می‌کند؛^۲ از این رو می‌توان با مطالعه نگرش افراد در موضوعات مختلف، رفتار آنان را پیش‌بینی یا مدیریت نمود.

امروزه با تغییر و تحولات به وجود آمده در سبک زندگی، اثرات نامطلوبی را در نوع نگاه افراد به موضوعات گوناگون زندگی شاهد هستیم؛ بی‌رغبتی و کم‌رغبتی زنان امروزی به فرزندآوری از آن جمله است.

نوع نگاه آموزه‌های اسلامی به فرزندآوری، نشان‌دهنده جایگاه والای این موضوع در فرهنگ اسلامی است. قرآن کریم، فرزندان را زینت زندگی دنیا،^۳ روشنی

* کارشناس ارشد روانشناسی.

۱. آرزین قلی پور، مدیریت رفتار سازمانی، ص ۱۰۸.
۲. یوسف کریمی، نگرش و تغییر نگرش، ص ۱۶۲.
۳. «الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا». (کهف، آیه ۴۶).

چشم والدین،^۱ اسباب غلبه بر دشمنان^۲ و وسیله آزمایش^۳ معرفی کرده است. در روایات کودکان، برکت خانه‌اند^۴ و فرزند صالح یکی از نشانه‌های خوشبختی مرد شمرده شده^۵ و کثرت فرزندان مسلمانان مایه مباهات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در روز قیامت است.^۶ در ورای این توجه حکیمانه، اسرار بی‌شماری نهفته است که بی‌توجهی یا کم‌توجهی به آن، جامعه اسلامی را با معضلاتی مواجه خواهد کرد. با نگاهی گذرا به آمارهای مرتبط و رفتار روزمره مردم در سطح جامعه و نوع نگرش افراد خصوصاً زنان جوان به فرزندآوری، غفلتی فراگیر را از جانب مردم و برخی مسئولین شاهد هستیم که می‌تواند در آینده‌ای نه‌چندان دور، بحران‌ساز باشد.

ایران با کسب رتبه ۲۵، پایین‌ترین نرخ باروری^۷ را در بین ۲۶ کشور منطقه دارد!^۸ زنان ایرانی در فرزندآوری رتبه ۱۴۴ را دارند، درحالی‌که رژیم اشغالگر قدس با رتبه ۷۵، آفریقای جنوبی ۹۷، برزیل ۱۰۶، ترکیه ۱۱۰، فرانسه ۱۱۸، آمریکا ۱۲۲ و انگلیس ۱۳۷ در مکان‌های بالاتر از ایران قرار می‌گیرند.^۹

۱. «رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ». (فرقان، آیه ۷۴).

۲. «وَ أَمْذَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَ بَنِينَ وَ جَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا». (اسراء، آیه ۶).

۳. «أَنْتُمْ أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ». (انفال، آیه ۲۸).

۴. متقی هندی، کنز العمال، ج ۲۵، ص ۴۴۴.

۵. «مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ يَكُونُ لَهُ وَ لَدَّ يَسْتَعِينُ بِهِمْ». (شیخ کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۲۵۷).

۶. تَنَاقَحُوا تَنَاسَلُوا تَكْثُرُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَوْ بِالسِّقْطِ. (ابوالقاسم پاینده،

نهج الفصاحه، ص ۳۹۱).

۷. نرخ باروری به متوسط تعداد نوزادانی می‌گویند که هر زن در سن باروری به دنیا می‌آورد. طبق

تعاریف بین‌المللی، زنان ۱۵ تا ۴۹ سال هر جامعه‌ای، زنان در سن باروری محسوب می‌شوند.

۸. سایت وزارت کشور، علی‌اکبر محزون، مدیرکل دفتر آمار و اطلاعات جمعیتی و مهاجرت

سازمان ثبت‌احوال کشور، www.moi.ir

۹. سایت مشرق، ۱۳۹۱/۵/۵، کد خبر ۱۳۵۰۰۲.

در علم جمعیت‌شناسی، کمترین نرخ باروری که ضامن بقای خانواده و جامعه است، ۲/۱ (دو و یک‌دهم) فرزند به ازای هر زن است که از آن به‌عنوان نرخ جانشینی نام می‌برند. به زبان ساده‌تر، وقتی در قبال هر پدر و مادری دو فرزند وجود داشته باشد، این دو فرزند جانشین پدر و مادر محسوب می‌شوند. یک‌دهم اضافه هم برای مرگ‌ومیرهای غیرطبیعی در نظر گرفته می‌شود. در این شرایط، جمعیت طی دو نسل تثبیت می‌شود. شواهد و قرائن جمعیت‌شناختی، بیانگر اُفت شدید باروری زنان ایرانی در دو دهه اخیر است.^۱

برخی نظریه‌ها درباره فرزندآوری

۱. نظریه تحلیل اقتصادی

برخی محققان نوع نگاه خانواده‌ها به فرزندآوری را تابع رفتار اقتصادی آن‌ها می‌دانند. در این دیدگاه، فرزند به‌عنوان کالایی مصرفی در نظر گرفته می‌شود که تصاحب آن مستلزم صرف پول و زمان از سوی والدین است.^۲ به عبارتی والدین، شادی و لذت پدر و مادر بودن و رهایی از تهایی را به‌عنوان کالایی مصرفی در قالب فرزندآوری تهیه می‌کنند و در ازای آن هزینه‌ها و خطرهای مربوط به آن را می‌پذیرند. بر اساس این دیدگاه، از آنجایی که امروزه هزینه‌های پیدا و پنهان فرزندآوری و فرزندپروری بسیار زیاد و غالباً پیش‌بینی نشده است، والدین به آن نگاهی ملاحظه‌کارانه و در پاره‌ای از موارد منفی دارند.

۲. نظریه نوگرایی

بر اساس این دیدگاه، امروزه تحولات اقتصادی - اجتماعی ناشی از شهرنشینی،

۱. محمود مشفق و همکاران، «لزوم تجدیدنظر در سیاست‌های جمعیتی ایران»، مطالعات راهبردی زنان، س ۱۴، ش ۵۵، ۱۳۹۱ ش.

۲. ندا رضوی‌زاده و دیگران، «زمینه‌های کم‌فرزندطلبی و تأخیر در فرزندآوری»، راهبرد فرهنگ، ش ۳۱، پاییز ۱۳۹۴ ش، صص ۷۳-۹۸.

صنعتی شدن و دیگر آشکال مدرنیزاسیون مانند افزایش سطح تحصیلات، گسترش ارتباطات، کاهش مرگ و میر کودکان و اشتغال زنان عامل اصلی این نگاه به فرزندآوری است.^۱ این بدان معناست که نگرش موجود به پدیده فرزندآوری کاملاً طبیعی است و نباید بحران محسوب شود.

۳. نظریه برابری جنسیتی

در این دیدگاه، اعتقاد بر این است که جامعه و نهادهای اجتماعی زن را بدون در نظر گرفتن نقش همسری، مادری، عضو خانواده بودن و دیگر نقش‌های خانوادگی اش به‌عنوان یک «فرد» در نظر می‌گیرند. بر مبنای این نظریه و نظریه‌های فمینیستی، زنان ترجیح می‌دهند موقعیتی برابر با مردان به دست آورند.

از آنجایی که فرزندآوری و فرزندپروری موقعیت اجتماعی زنان را به خطر می‌اندازد، نوع نگاه زنان نسبت به آن دستخوش دگرگونی شده است.^۲ تا جایی که تهدیدی بالقوه برای موقعیت اجتماعی آنان به شمار می‌آید.

۴. نظریه انتخاب عقلانی

طبق این نظریه، افراد در چارچوب باورهایشان برای رسیدن به اهداف شخصی خود، گزینه‌ای را انتخاب می‌کنند که سودش بیشتر از ضررش است؛ بنابراین در صورتی که فرزندآوری هزینه‌های قابل توجه اقتصادی و اجتماعی برای والدین به همراه داشته باشد، از آن خودداری می‌کنند یا کمتر به سراغ آن می‌روند. بر اساس این دیدگاه، رفتار باروری ناشی از یک رفتار اقتصادی - عقلانی

۱. سید علی‌رضا افشانی و دیگران، «نقش مردان در تنظیم خانواده و کنترل باروری در شهر یزد»، فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۳۸۶ش، صص ۲۹ - ۵۱.

۲. محسن ابراهیم پور و صفیه عبادی، «تفاوت‌ها و ترجیحات نسلی در فرزندآوری؛ مطالعه موردی شهر ساری»، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۳۹۰ش، صص ۵۵ - ۷۸.

است.^۱ این دیدگاه که به «تئوری ارزش کودکان» نیز معروف است، رفتار باروری را یک تصمیم هدفمند برای پاسخ‌گویی به نیازهای والدین می‌داند. زمینه‌ها و اعتقادات شخصی، ارزش‌های فردی و هنجارهای اجتماعی از عوامل تصمیم‌ساز در این دیدگاه محسوب می‌شوند که از نیازهای روانی، اقتصادی، اجتماعی گرفته تا افزایش قدرت و جاهت اجتماعی والدین را دربر می‌گیرد. به نظر می‌رسد با توجه به نقش مؤثر باورها و ارزش‌های دینی در جامعه اسلامی، دیدگاهی که می‌تواند نگرش زنان به فرزندآوری را تا حد زیادی تبیین نماید، دیدگاه اخیر، یعنی انتخاب عقلانی است. در ادامه با توجه به همین دیدگاه به تحلیل زمینه‌ها و عوامل مرتبط با نگرش زنان به موضوع فرزندآوری می‌پردازیم.

زمینه‌ها و عوامل مؤثر بر نگرش زنان به فرزندآوری

متولیان امر، مشکلات اقتصادی، هزینه‌های بالای زندگی، نگرانی‌های تربیتی، اشتغال و تحصیل زنان، فردگرایی والدین، تجمل‌گرایی، توجه افراطی به زیبایی، سستی و تبلی را از دلایل تغییر نگرش زنان در خصوص فرزندآوری بیان می‌کنند. در مجموع می‌توان زمینه‌ها، دغدغه‌ها و عوامل مؤثر بر نوع نگاه افراد به فرزندآوری - خصوصاً در میان زنان جوان - را در سه محور کلی؛ فردی، خانوادگی و اجتماعی سیاسی دسته‌بندی کرد.

محور اول) فردی

آسایش طلبی والدین

برخی با استناد به روایاتی مانند «قَلَّةُ الْعِيَالِ أَحَدُ الْيَسَّارِينَ؛ کمی زن و فرزند یکی

۱. حاتم حسینی، درآمدی بر جمعیت‌شناسی اقتصادی - اجتماعی و تنظیم خانواده، ص ۵۱.

از دو آسایش است»^۱ ادعا می‌کنند دین در خصوص افزایش جمعیت توصیه‌ای ندارد؛ غافل از اینکه، اصالت بخشیدن به رفاه و آن را مقصد و هدف غایی زندگی قرار دادن، نه تنها با فرزندآوری بلکه با بسیاری از تکالیف دینی نیز مغایرت دارد. جالب اینکه رنج و سختی تناسب بیشتری با تکالیف دینی دارد. در روایتی آمده است: «بهترین اعمال، دشوارترین آن‌هاست».^۲ ثانیاً، اگرچه فرزندآوری تا حدودی - کم یا زیاد - مانع آسایش و راحتی است؛ آیا خانواده‌های بی‌فرزند در آسایش و راحتی کامل‌اند؟

خداوند متعال در بیست و سومین آیه سوره بلد، خلقت انسان را در رنج و سختی می‌داند.^۳ علامه طباطبایی^{رحمته‌الله} در تفسیر این آیه می‌فرماید: «تعبیر خلقت انسان در کبده ما می‌فهماند رنج و مشقت از هر سو و در تمامی شئون حیات بر انسان احاطه دارد و این معنا بر هیچ خردمندی پوشیده نیست که انسان در پی به دست آوردن هیچ نعمتی بر نمی‌آید، مگر آنکه می‌خواهد خالص از هر نعمت و دردسر باشد، ولی هیچ نعمتی نیست مگر آمیخته با ناملازمات و مقرون با جرعه‌های اندوه».^۴

دغدغه صلاحیت پدر و مادر

شایستگی برای پدر یا مادر شدن، دغدغه‌ای مسئولانه و بجاست. خودسازی روحی و روانی در حد دوری از صفات زشت و بالا بردن آستانه تحمل برای روبه‌رو شدن با سختی‌های زندگی مشترک و همچنین خودسازی اقتصادی

۱. شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۱۶. در روایت، آسایش دوم، کار کردن بیشتر معرفی شده است.

۲. «أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ أَحْمَرُهَا». (بحارالانوار، ج ۶۷، ص ۱۹۱).

۳. بلد، آیه ۴.

۴. علامه طباطبایی، المیزان، ج ۲۰، ص ۴۸۹.

به منظور پاک نگه داشتن مال تا اینکه نطفه و نیز تغذیه مادر هنگام بارداری و شیردهی از مال حرام نباشد، مسئله‌ای ضروری است.^۱ امام جعفر صادق علیه السلام می‌فرماید: «كَسْبُ الْحَرَامِ يُبَيِّنُ فِي الذَّرِّيَّةِ؛ مال حرام، خود را در فرزند نشان می‌دهد».^۲

جالب اینکه وجود فرزندان، خود زمینه‌ساز رشد، تربیت و تعالی والدین است. در حقیقت همان‌طور که ما کودکان را تربیت می‌کنیم، کودکان نیز ما را تربیت می‌کنند. شهید مطهری رحمته الله می‌فرماید: «یک پختگی هست که جز در پرتو ازدواج و تشکیل خانواده پیدا نمی‌شود، در مدرسه پیدا نمی‌شود، در جهاد با نفس پیدا نمی‌شود، با نماز شب پیدا نمی‌شود... عامل تشکیل خانواده، عاملی است که جانشین نمی‌پذیرد».^۳

محدودیت‌های فرزندآوری

امروزه برخی زنان، هویت زنانه خود را در جایی خارج از خانه جستجو می‌کنند. این مسئله نیز یکی از وجوه تغییر در سبک زندگی است که برای بسیاری از زنان هم‌اوردطلبی در صحنه‌های مردانه، جایگاه و ارزش زیادی پیدا کرده است. بهترین اقدام اولاً تقویت باور و انگیزه‌های پایه در مورد فرزندآوری و نقش محوری زن و خانواده در رشد و تعالی جامعه است تا زنان از هویت زنانه خود لذت ببرند و رضایت بیشتری داشته باشند. ثانیاً با مدیریت زمان و همکاری بیشتر پدران و نیز ارتقای مهارت‌های زندگی همسران، زنان هم در کنار فرزندآوری بتوانند از توانمندی خود در عرصه‌های گوناگون اجتماعی برخوردار شوند.

۱. محسن عباسی ولدی، تا ساحل آرامش، ج ۵، ص ۱۲۴.

۲. شیخ کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۱۲۵.

۳. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۲۲، ص ۷۷۸.

زیبایی طلبی

برخی از زنان، گاهی چنان در ظاهر و زیبایی خود غرق می‌شوند، گویا آنان نیستند که بدن خود را مدیریت می‌کنند، بلکه بدن آنان و زندگی‌شان را مدیریت می‌کند تا جایی که شماری از زنان به بهانه از بین رفتن زیبایی بدن، حاضر به فرزندآوری نیستند. حال آنکه توجه بیش از حد به جاذبه‌های ظاهری و اندام، غفلت از عوارض جسمی و روانی بی‌فرزندگی یا کم‌فرزندگی را در بلندمدت به دنبال دارد.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد شیردهی خطر ابتلای زنان به سرطان پستان را کاهش می‌دهد.^۱ همچنین میزان شیوع فوییا،^۲ افسردگی، حساسیت بین‌فردی، و سواس، روان‌پریشی و اضطراب در زنان نابارور بیش از زنان بارور بوده است.^۳ بارداری رویدادی است که در خودباوری و احساس ارزشمندی و توانمندی زن نقش بسزایی دارد. افزایش احساس مسئولیت، کشف توانمندی‌های ناشناخته و خودشناسی از دیگر دستاوردهای دوران بارداری و فرزندپروری است.

محور دوم) خانوادگی

وظایف پدرانه و فرزندآوری

در گذشته، انتظار چندانی از مردان برای کمک به امور خانه و فرزندان وجود نداشت و به خاطر تمرکز زنان در خانه و وظایف مادرانه و نیز بافت سنتی

-
۱. نسیم روح‌پرور زاده و دیگران، «شیوع عوامل خطر سرطان پستان در زنان ۲۰ تا ۶۹ ساله در اصفهان»، فصلنامه بیماری‌های پستان ایران، سال هفتم، ش اول، بهار ۹۳، صص ۵۲-۶۱.
 ۲. ترس بیمارگونه و پایدار با ریشه ای مبهم.
 ۳. مجله خانه خوبان، ویژه‌نامه جمعیت، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه‌السلام، ص ۵۵.

خانواده‌ها، تربیت فرزندان با مشکلات کمتری مواجه بود؛ اما امروزه با تغییر نگاه زنان به فرزندآوری، زنان خواهان مشارکت بیشتر مردان در خانه هستند. امروزه ضرورت دارد مردان با انعطاف‌پذیری بیشتر و فراگیری مهارت‌های مورد نیاز زندگی، مشارکت بیشتری در این امر داشته باشند.

دغدغه‌های اقتصادی

نگرانی درباره تأمین مالی و رفاهی فرزندان، کاملاً معقول و پذیرفتنی است؛ ریشه در مسئولیت‌پذیری والدین دارد. جالب اینجاست کسانی که وضعیت مالی مناسب و درآمد بالایی دارند، دارای فرزندان کمتری هستند؛ پس بین وضعیت اقتصادی و فرزندآوری رابطه مستقیمی وجود ندارد. روزگاری کار و تلاش، رزق حلال و قناعت با ارزش بود، ولی امروزه راحت‌طلبی در کنار مصرف‌گرایی ارزشمند شمرده می‌شود.

با این نگاه، فرزندآوری سخت و وقت‌گیر ارزیابی می‌شود و رغبت به آن کم و کمتر می‌گردد. این درحالی است که هریک از ما وظیفه‌ای داریم و خداوند متعال از ما «تلاش» برای کسب روزی را خواسته و خود، رزق مخلوقاتش را تضمین نموده است.^۱

بکر بن صالح می‌گوید: در نامه‌ای به امام موسی کاظم علیه السلام نوشتم پنج سال است که از آمدن فرزند جلوگیری می‌کنم؛ زیرا همسرم از فرزنددار شدن کراهت دارد و می‌گوید چون فقیر هستیم، تربیت فرزندان برای ما سخت خواهد بود. حضرت در پاسخ چنین نوشت: «به دنبال فرزند باش؛ زیرا خداوند عزوجل روزی فرزندان را می‌دهد».^۲

۱. انعام، آیه ۱۵۱.

۲. شیخ کلینی، الکافی، ج ۶، ص ۳.

از سوی دیگر، تأمین مخارج زندگی، تنها در گرو کار کردن نیست. کار کردن یکی از عوامل کسب روزی است. به دست آوردن مال و ثروت عوامل دیگری نیز دارد که چه بسا قوی تر و صائب ترند. تقوای الهی^۱ و استغفار^۲ از دیگر عوامل افزایش روزی است. در مقابل، پایمال کردن حقوق دیگران، برکت را از رزق می برد^۳ و نافرمانی خدا روزی را از انسان سلب می کند.^۴

نگرانی های تربیتی

برخی گمان می کنند افزایش تعداد فرزندان، کیفیت تربیت را پایین می آورد. آنان بر این باورند که دین هم اولویت را به کیفیت می دهد تا کمیت.^۵ این مطلب سخن درستی است، اما کامل نیست. آموزه های دینی معیار فرزندآوری را تربیت توحیدی می داند؛ از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نقل شده است: «مَا يَمْنَعُ الْمُؤْمِنَ أَنْ يَتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَهُ نَسَمَةً تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِإِلَهٍ إِلَّا اللَّهَ؛ چه چیز مانع آن است که فرد مؤمن، همسر اختیار کند؟ شاید خداوند از این راه فرزندی به او ببخشد که زمین را با گفتن لا اله الا الله آکنده سازد».^۶

در روایت دیگری آمده است: «یوسف عَلَيْهِ السَّلَام پسر یعقوب پیامبر عَلَيْهِ السَّلَام، برادرش را ملاقات کرد و گفت: ای برادر، چگونه توانستی [باوجود غم فراق] پس از من ازدواج کنی؟ گفت: پدرم مرا امر کرد و فرمود اگر می توانی برایت ذریه ای باشد

۱. طلاق، آیه ۲ و ۳.

۲. نهج البلاغه، خطبه ۱۴۳، ص ۱۹۹.

۳. شیخ صدوق، من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۱۵.

۴. شیخ کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۲۷۰.

۵. مثلاً با استناد به این آیه که می فرماید: «كَمْ مِنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةً كَثِيرَةً؛ بسا گروهی اندک که بر گروهی بسیار، پیروز شدند. (بقره، آیه ۲۴۹).

۶. شیخ صدوق، من لا يحضره الفقيه، ج ۳ ص ۳۸۲.

که زمین را به تسبیح سنگین نماید، انجام ده».^۱

آموزه‌های دین ضمن تأکید بر کیفیت که تربیت توحیدی و توسعه یکتاپرستی است، به کمیت نیز فرمان داده‌اند؛ فراوانی فرزندان مسلمانان را مایه سرفرازی و فخر پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در روز قیامت می‌دانند.^۲ این کمیت و کثرت به قدری اهمیت دارد که جنین سقط شده نیز در شمار امت مورد مباحات رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به حساب آمده است.^۳

شایان ذکر است که بسیاری از کارشناسان تربیتی برای دستیابی به تربیت باکیفیت، فرزندآوری بیشتر و دوری از تک‌فرزندی و کم‌فرزندی را سفارش می‌کنند.^۴

اشتغال مادران

اشتغال زنان به‌رغم منافع اقتصادی، باعث شده زنان امروزی انگیزه کمتری برای مادر شدن و مادری کردن داشته باشند و به‌سادگی و با امتیازی اندک، حق مادری را واگذار کنند.

حقیقت این است که بی‌نیازی، در اشتغال تمام‌وقت و درآمد بیشتر نیست. خداوند متعال در این باره به حضرت داود عَلَيْهِ السَّلَام چنین فرمود: «يَا دَاوُدُ إِنِّي وَصَّعْتُ الْغِنَى فِي الْقَنَاعَةِ وَهُمْ يَطْلُبُونَهُ فِي كَثْرَةِ الْمَالِ فَلَا يَجِدُونَهُ؛ ای داود، همانا من بی‌نیازی را در قناعت قرار دادم و مردم آن را در زیادی مال دنبال می‌کنند، پس آن

۱. شیخ کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۳۳۳.

۲. «تَسَاكُحُوا تَنَاسَلُوا تَكْتُمُوا قَلْبِي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». (ابوالقاسم پاینده، نهج الفصاحه، ص ۳۹۱).

۳. شیخ کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۳۳۴.

۴. محسن عباسی ولدی، ایران جوان بمان، ص ۲۱۰.

را نمی یابند»^۱.

امروزه برخی از زنان با کنار نهادن و بی توجهی به تمامی استعدادها و توانمندی های خاص مادرانه، به دنبال هموردی با مردان در کارهای پیش پا افتاده هستند. این رقابت را می توان مصداق آیه ای دانست که جامعه حضرت موسی علیه السلام با پس زدن طعام بهشتی، تقاضای سیر و پیاز بوده و خواهان مبادله شیئی ارزشمند با گزینه ای پست تر بودند.^۲

مقام معظم رهبری (حفظه الله تعالی) درباره شأن و جایگاه مادری می فرماید: «اولین و اساسی ترین و پراهمیت ترین شغل زن، مادری است. اگر رئیس جمهور هم بشود، اهمیتش به قدر مادری نیست. ... خدا این موجود را با این عواطف خروشان آفریده تا مادری لنگ نماند»^۳.

محور سوم) اجتماعی - سیاسی

سیاست های دولتی

«دختر یا پسر، دو بچه کافی است!» این شعار که برگرفته از سیاست های جمعیتی است، وقتی طراحی شد که نرخ باروری حدود ۶/۱ (شش و یک دهم) فرزند بود.^۴ و قرار بود آمار به نرخ پنج برسد، یعنی برای هر خانواده پنج بچه. پیشنهاد سازمان ملل رقم چهار بود، اما نمایندگان مجلس که خطر را بیش از حد احساس کرده بودند، قانون داشتن سه فرزند را تصویب نمودند و برای داشتن فرزند چهارم جریمه تعیین کردند. نهایتاً، وقتی کار به دولت رسید، شعار «فرزند کمتر زندگی بهتر» مطرح شد.

۱. علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۴۵۳.

۲. بقره، آیه ۶۱.

۳. پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری: www.leader.ir

۴. البته با توجه به شرایط آن روز و به عنوان سیاست مقطعی طراحی شد که درست بود.

تهاجم فرهنگی

متأسفانه، در جامعه ما فرزند کمتر نشانه تمدن بیشتر و فرهنگ بالاست. در بسیاری از فیلم‌ها و سریال‌ها، مردم پایین‌شهر دارای فرزند زیاد، فقیر و بی‌فرهنگ نمایش داده می‌شوند، ولی ساکنان بالاشهر ثروتمند، مؤدب و کم‌فرزند. این مسئله، علاوه بر هزینه‌های مادی فرزندآوری، جو روانی منفی و فشار دوچندانی را بر والدین تحمیل می‌کند.

تقویت باور و نگرش به ازدواج و فرزندآوری، بهترین کاری است که می‌تواند به لحاظ فردی هجمه روانی موجود را بی‌اثر سازد.

کسی که دل به رضایت خدا، پیامبر و اهل بیت علیهم‌السلام سپرده است، کلاس بیشتر و موقعیت بالاتر را در همگامی و هم‌نوایی با دستورات شریعت می‌داند؛ زیرا شخصی که رضایت خداوند را به بهای خشم مردم به دست آورد، خداوند او را کفایت می‌کند و هر کس رضایت مردم را به قیمت غضب پروردگار طلب کند، خداوند او را به مردم واگذار خواهد کرد.^۱

۱. علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۶۸، ص ۳۷۱.